

Aşk-I Memnu Dizisinin Psikoanalitik Aile Danışmanlığı Kuramına Dayalı İncelenmesi

An Analysis of The Tv Series Aşk-I Memnu Based on The Psychoanalytic Family Therapy Theory

ÖZET

Bu çalışmanın amacı, 2008-2010 yılları arasında yayımlanan *Aşk-ı Memnu* dizisini psikoanalitik aile danışmanlığı kuramı çerçevesinde incelemektir. *Aşk-ı Memnu*, Halit Ziya Uşaklıgil'in aynı adlı romanından uyarlanmıştır. İlk olarak 1899-1900 yıllarında *Servet-i Fünûn* dergisinde tefrika edilen roman, 1901 yılında kitap olarak yayımlanmıştır. 2008 yılında ekranlara gelen dizi, romanın karakterlerini ve olay örgüsünü modern bir bağlama taşıyarak yeniden yorumlamıştır. Çalışmada, ağırlıklı olarak Ziyagil ve Yöreoğlu aileleri merkeze alınmış ve dizinin, Bowen'in aile sistemleri kuramındaki temel kavramları yansıtmaya biçimleri incelenmiştir. Bu amaç doğrultusunda öncelikle araştırmacının kuramsal çerçevesi sunulmuş; psikoanalitik aile danışmanlığı kuramı ele alınmıştır. Ardından dizinin genel yapısı ve ana karakterleri tanıtılmış, sonrasında ise bu karakterler psikoanalitik kuramın kavramları üzerinden analiz edilmiştir. Analizde benliğin farklılaşması, üçgenleşme, kuşaklar arası aktarım, genogram ve aile içi yansıtmaya süreçleri gibi kavramlar temel alınmıştır. Çalışma, elde edilen bulguların değerlendirildiği sonuç bölümüyle tamamlanmıştır. Bu araştırmanın, psikoanalitik aile danışmanlığı alanında çalışan veya eğitim görmekle olan uzmanlara katkı sağlayacağı düşünülmektedir.

Anahtar Kelimeler: Aşk-ı Memnu, Psikoanalitik aile danışmanlığı, Bowen Aile Sistemleri Kuramı

ABSTRACT

The aim of this study is to analyze the Turkish TV series *Aşk-ı Memnu* (2008–2010) within the framework of psychoanalytic family counseling theory. *Aşk-ı Memnu* is an adaptation of Halit Ziya Uşaklıgil's novel of the same name, which was first serialized in the literary journal *Servet-i Fünûn* between 1899 and 1900 and published as a book in 1901. The 2008 television adaptation reinterprets the novel's characters and plotline in a modern context. This study focuses primarily on the Ziyagil and Yöreoğlu families, examining how the series reflects core concepts of Bowen's Family Systems Theory. To achieve this, the theoretical background of the research is first presented through a discussion of psychoanalytic family counseling theory. Subsequently, the general structure and main characters of the series are introduced, followed by an analysis of these characters through key psychoanalytic concepts. The analysis is based on notions such as differentiation of self, triangulation, intergenerational transmission, genogram, and family projection processes. The study concludes with an evaluation of the findings. It is anticipated that this research will contribute to professionals and trainees working in the field of psychoanalytic family counseling.

Keywords Aşk-ı Memnu, Psychoanalytic family counseling, Bowen Family Systems Theory

GİRİŞ

Aile, toplumu meydana getiren en küçük sosyal birim olarak kabul edilmektedir. Sağlıklı bir toplumun varlığı, temelde sağlıklı aile yapılarına bağlıdır. Aile, bireylerin hem fiziksel hem de duygusal ihtiyaçlarının karşılandığı temel bir sistemdir. Aile üyeleri, bu ihtiyaçlarını karşılarken genellikle birbirleriyle etkileşim ve iş birliği içerisinde bulunurlar. Çünkü aile, bireylerin birbirinden bağımsız değil, karşılıklı etkileşim içinde oldukları bir bütün olarak işler.

Aile üyeleri yalnızca kendi bireysel gereksinimlerini karşılamakla kalmaz, aynı zamanda diğer aile fertlerinin ihtiyaçlarını karşılamalarına da katkı sağlar. Bu karşılıklı bağlılık, ailenin bir sistem olarak varlığını sürdürmesini sağlar. Ancak bireysel farklılıklar, ihtiyaçlar, beklentiler ve istekler her zaman uyum içinde olmayabilir. Bu durumda aile içinde çeşitli çatışmalar, iletişim sorunları veya işlev kayıpları ortaya çıkabilir.

Ailenin işlevselliğini kaybettiği durumlarda yeniden denge kurma çabaları başlar. Bu süreçte aileler kimi zaman kendi içlerinde çözüm arayışına giderken, kimi zaman yakın çevrelerinden ya da profesyonellerden destek almayı tercih edebilirler. Profesyonel destek süreci olarak aile danışmanlığı, aile sisteminin yeniden düzenlenmesine ve işlevsel hale gelmesine yardımcı olmayı amaçlar. Farklı aile danışmanlığı yaklaşımları, kendi kuramsal bakış açıları doğrultusunda ailedeki sorunları ele alır ve bu sorunlara uygun müdahalelerde bulunur.

Aile danışmanlığı, son yıllarda daha fazla görünürlük kazansa da aslında uzun süredir gelişimini sürdüren bir alan olarak varlığını korumaktadır. Tıpkı kişilik kuramlarında olduğu gibi aile danışmanlığı da farklı kuramsal temellere

Cennet Bozer ¹
Leyla Ercan ²

How to Cite This Article

Bozer, C. & Ercan, L. (2025).
“Aşk-I Memnu Dizisinin
Psikoanalitik Aile Danışmanlığı
Kuramına Dayalı İncelenmesi”,
Journal of Social, Humanities and
Administrative Sciences, 11(6):
631-636. DOI:
<https://doi.org/10.5281/zenodo.17778822>

Arrival: 13 October 2025

Published: 30 November 2025

International Journal of Social,
Humanities and Administrative
Sciences is licensed under a
Creative Commons Attribution-
NonCommercial 4.0 International
License.

This journal is an open access,
peer-reviewed international
journal.

¹ Gazi Üniversitesi, Gazi Eğitim Fakültesi, Eğitim Bilimleri, Rehberlik Ve Psikolojik Danışmanlık, Ankara, Türkiye

² Dr. Öğr. Üyesi., Gazi Üniversitesi, Gazi Eğitim Fakültesi, Eğitim Bilimleri, Rehberlik Ve Psikolojik Danışmanlık, Ankara, Türkiye

dayanan çeşitli ekollerden oluşmaktadır. Bu ekollerden biri, Muray Bowen tarafından geliştirilen psikoanalitik aile terapisi. Bowen, 1950’li yıllardan itibaren ailelerle yürüttüğü çalışmalar sonucunda kendi kuramsal yaklaşımını biçimlendirmiştir. (Özabacı ve Erkan, 2013) Psikoanalitik aile terapisi kuramı Freud’un görüşlerine dayandığı için aile üyelerinin çocukluk yıllarına, ebeveyn-çocuk ilişkisine önem verilmektedir. (Nazlı, 2022)

Birey ve aileye yönelik danışma ekolleri, yalnızca kuramsal düzeyde değil, günlük yaşamın birçok alanında da kendini göstermektedir. Kişinin içinde bulunduğu aile yapısı, sosyal çevresi, iş ortamı, hatta izlediği dizi, film, tiyatro oyunu ya da okuduğu kitaplar, bu ekollerin temel kavramlarını yansıtan örüntüler içerebilmektedir. Özellikle son yıllarda terapi süreçlerinde kitap ve film kullanımı giderek yaygınlaşmaktadır. Filmler, gerçek yaşamla yüksek düzeyde benzerlik gösterdikleri için, terapiye gelen bireyler açısından yaşantısal bir model oluşturma potansiyeline sahiptir (Bostancıoğlu ve Kahraman, 2017).

Filmler, uygulayıcılar için bir müdahale aracı olma işlevi taşıırken; danışanlar veya öğrenciler için de yaşantısal öğrenme fırsatları sunar (Tura ve Gül, 2020). Alan yazın incelendiğinde, hem yerli hem de yabancı yapımların çeşitli aile danışmanlığı ekollerinin temel kavramları doğrultusunda analiz edildiği çalışmaların bulunduğu görülmektedir (Acar ve Voltan Acar, 2013; Bozdağ, 2018; Çağ ve Acar, 2015; Mert ve Soyer, 2014; Nadir, 2013; Tümül ve Acar, 2014; Tura ve Gül, 2020).

Yöntem

Bu çalışmada, *Aşk-ı Memnu* dizisi psikoanalitik aile kuramı çerçevesinde analiz edilmiştir. Araştırmada nitel araştırma yöntemlerinden doküman analizi kullanılmıştır. Doküman analizi, incelenmek istenen olguya ilişkin yazılı, görsel veya işitsel materyallerin belirli temalar doğrultusunda sistematik biçimde değerlendirilmesini içeren bir yöntemdir (Yıldırım ve Şimşek, 2011).

Analiz sürecinde *Aşk-ı Memnu* dizisi araştırmacılar tarafından izlenmiştir. Elde edilen veriler, psikoanalitik kuramın temel kavramları olan benliğin farklılaşması, üçgenleşme, kuşaklar arası aktarım, genogram ve aile içi yansıtma süreçleri gibi kavramlar doğrultusunda değerlendirilmiştir.

Aşk-ı Memnu Dizisi Konusu ve Demografik Özellikleri

Aşk-ı Memnu, genç bir kadın olan Bihter’in, kendisinden yaşça oldukça büyük ve varlıklı bir adam olan Adnan Bey ile yaptığı evlilik sonrasında, Adnan Bey’in yeğeni Behlül ile yaşadığı yasak aşkı konu almaktadır. Bihter, evliliği içinde artan yalnızlık ve tatminsizlik duygularıyla baş etmeye çalışırken, Behlül ile kurduğu tutkulu ilişki zamanla onu yoğun bir iç çatışma ve duygusal çöküş sürecine sürükler.

Aşk-ı Memnu dizisinin temel demografik özellikleri aşağıda sunulmuştur:

Tablo 1. “Aşk-ı Memnu” Dizisinin Demografik Özellikleri

Özellikler	Detaylar
Yönetmen	Hilal Saral
Oyuncular	Beren Saat (Bihter), Kıvanç Tatlıtuğ (Behlül), Selçuk Yöntem (Adnan), Nebahat Çehre (Firdevs), Hazal Kaya (Nihal)
Yayın Yılı	2008
Türü	Dram, Romantik

Psikoloanalitik Aile Danışmanlığı Kuramı ile Aşk-ı Memnu Dizisinin Ana Karakterlerinin Analizi

Bu bölümde Aşk-ı Memnu dizisindeki ana karakterlerin analizine yer verilecektir. Ana karakterler Adnan, Bihter, Behlül, Firdevs ve Nihal olarak ele alınmıştır. Her ana karakter ayrı bir başlık altında incelenecektir. Bu bağlamda öncelikle ilgili ana karakterin dizi içerisinde özellikleri aktarılmıştır. Daha sonra karakter psikoanalitik aile danışmanlığı kuramlarının bu çalışma içerisinde yer alan kavramları açısından öz bir şekilde değerlendirilecektir

Adnan Karakterinin Analizi

Bowen Aile Sistemleri Kuramı, bireyin davranışlarını yalnızca kişisel özelliklerle değil, ait olduğu aile sistemi içindeki etkileşim örüntüleriyle açıklamaya odaklanır. Bu kurama göre her birey, ailesinden aldığı duygusal kalıpları

bilinçdışı olarak taşır ve yeni ilişkilerinde tekrar eder. (Kerr, 1988) Aşk-ı Memnu dizisindeki Adnan Bey karakteri, bu açıdan aile sisteminde duygusal kopukluğun ve düşük benlik farklılaşmasının temsilcisidir.

Adnan Bey, ailesi içinde dışarıdan sakin, dengeli ve kontrol sahibi bir baba figürü olarak görünür; ancak bu denge, duygusal mesafe kurarak sağladığı bir sahte denge biçimidir. Bowen'a göre, bireyler yoğun duygusal stres yaşadıklarında ya füzyona (aşırı duygusal yakınlığa) ya da duygusal kopmaya yönelirler. (Bowen, 1978) Adnan, geçmişteki kayıpları ve duygusal travmalarıyla yüzleşmek yerine, duygusal kopmayı seçmiştir. Eşinin ölümünden sonra, kendi duygularını bastırarak ailesini mantıkla yönetmeye çalışır.

Adnan karakterinde benliğin farklılaşma düzeyi de düşüktür. Yani düşünceleri ve duyguları arasındaki sınırlar net değildir. Toplumsal onay, statü, aile imajı gibi dışsal değerlere tutunarak içsel dengesini korumaya çalışır. Bu nedenle, Bihter'in duygusal ihtiyaçlarını anlamakta zorlanır; duygusal ifadeyi bir tehdit olarak algılar. Benlik farklılaşması düşük bireyler, partnerlerinden duygusal olarak uzaklaşabilirler. (David, 1979)

Sonuç olarak, Bowen Aile Sistemleri Kuramı'na göre Adnan Bey, duygusal kopma, düşük benlik farklılaşması ve üçgenleşme kavramları üzerinden çözümlenebilir. Aile içi dengeyi koruma çabasıyla duygularını bastırmış; ancak bu bastırma, sistemdeki gerginliği yüzeyin altına itmiş ve sonunda patolojik bir dengeye yol açmıştır. Görünürde sakin olan aile sistemi, temelde duygusal bir uzaklaşma ve iletişimsizlik üzerine kuruludur.

Bihter Karakterinin Analizi

Psikoanalitik kuram, bireyin duygusal örüntülerini ve ilişki biçimlerini, içinde yetiştiği aile sisteminden bağımsız düşünmez. Bihter karakteri, bu açıdan yüksek düzeyde duygusal füzyon (iç içe geçmişlik) ve düşük benlik farklılaşması ile tanımlanabilecek bir yapıya sahiptir.

Bihter'in kişiliğinde en belirgin unsur, annesi Firdevs Hanım ile kurduğu yoğun ve çatışmalı bağıdır. Birey benliğini geliştirirken ailesinden duygusal olarak ayrışabilmelidir. (Bowen, 1978) Ancak Bihter'in benlik gelişimi, annesiyle olan güçlü duygusal bağı nedeniyle sekteye uğramıştır. Firdevs'in manipülatif, rekabetçi ve yüzeysel ilişki anlayışı, Bihter'in kendi değer algısını biçimlendirmiştir. Bu ilişki, hem aşırı yakınlık hem de öfke barındıran bir füzyon örneğidir. Bihter, annesinin yaşam tarzını eleştirirken bile onun onayına ihtiyaç duyar; reddettiği şeyi bir yandan da tekrar eder.

Bowen'ın benlik farklılaşması kavramına göre, birey düşünceleriyle duygularını birbirinden ayırabildiği ölçüde olgunlaşır. Bihter ise duygusal yoğunluk içinde düşünsel dengeyi koruyamaz. Behlül'e duyduğu aşk, bu düşük farklılaşmanın tipik bir sonucudur. Duygusal ihtiyaçlarını mantıkla dengeleyemediğinde, içsel boşluk ve yetersizlik duygusunu dışsal bir ilişkiyle doldurmaya çalışır. Bu, bireyin kendi iç gerilimini bir başkası üzerinden regüle etme çabasıdır.

Bihter'in ilişkilerinde sıkça görülen üçgenleşme davranışı da Bowen'ın kuramında önemli bir kavramdır. Bihter, annesiyle yaşadığı duygusal gerilimi Adnan ve Behlül üzerinden dolaylı biçimde yeniden yaşar. Adnan'la evlenerek hem annesinden bağımsızlaşmak ister hem de onu aşmayı hedefler. Ancak Behlül'le kurduğu ilişki, bu ayrışma çabasının başarısızlığını gösterir; Bihter annesinin duygusal senaryosunu farkında olmadan yeniden sahneler.

Bihter'in yaşamı boyunca tekrarladığı bu duygusal döngü, Bowen'ın tanımladığı duygusal kopma ile de ilişkilidir. Bihter, annesiyle arasına sınır koymak yerine ondan duygusal olarak kaçmaya çalışır. Ancak kopma, gerçek bir ayrışma sağlamaz; aksine duygusal bağın görünmeyen bir biçimde sürmesine neden olur. Bu nedenle Bihter, annesinden fiziksel olarak uzaklaşsa da onun eleştirileri ve değer yargıları zihninde yaşamaya devam eder. (Titelman, 2014)

Sonuç olarak, Bihter karakteri; düşük benlik farklılaşması, duygusal füzyon, üçgenleşme ve kuşaklar arası aktarım kavramları üzerinden çözümlenebilir. Bihter'in trajedisi, bireyselleşme çabasının duygusal bağımlılıklarla iç içe geçmesidir. Kendi kimliğini annesinden, toplumsal beklentilerden ve ilişkilerinden ayrı tanımlayamadıkça, içsel dengeyi kuramaz ve sonunda sistemin yarattığı duygusal yükü baş edemez.

Behlül Karakterinin Analizi

Behlül karakteri, duygusal bağ kurma biçimleri, kaçınmacı tutumları ve ilişkilerinde yaşadığı gelgitlerle, aile sistemindeki çözülmemiş bağlanma ve ayrışma sorunlarını yansıtan bir örüntü sergiler. Behlül'ün geçmişine bakıldığında, ebeveyn kaybı ve sorumluluktan kaçma eğilimi dikkat çeker. Anne ve babasız büyümüş olması, duygusal gelişiminde temel bir eksiklik yaratmış, bu boşluğu ise amcası Adnan Bey'in himayesinde kalarak doldurmaya çalışmıştır. Behlül, kendi bireysel sınırlarını oluşturmak yerine, Adnan Bey'in otoritesine ve korumasına sığınarak varlığını sürdürür. Bu, yüzeyde bir bağlılık gibi görünse de aslında benlik farklılaşmasının düşük olduğu bir bağımlılık biçimidir.

Ayrıca Bowen'ın kuşaklar arası aktarım kavramı açısından Behlül, ailesinden aktarılan duygusal belirsizlikleri sürdürmektedir. Ebeveynleriyle kuramadığı güvenli bağlanma, sonraki ilişkilerinde duygusal yakınlıktan kaçınmasına ve yüzeysel ilişkiler kurmasına yol açmıştır. Kadınlarla olan ilişkilerinde bağlanmaktan korkar, sevgiyle sorumluluğu birbirinden ayırmakta zorlanır. Bu durum, geçmişte çözülmemiş duygusal yaraların tekrarlandığı bir örüntüdür.

Behlül dışarıdan özgür ve bağımsız bir imaj sergilese de, duygusal anlamda oldukça tepkisel bir yapıya sahiptir. Kararlarını düşünsel süreçlerden çok duygusal dalgalanmalar yönlendirir. İlişkilerinde anın duygusal yoğunluğuna kapılır, uzun vadeli sonuçları öngöremez. Bu durum, onun hem Bihter'le hem de çevresindeki diğer kadınlarla olan ilişkilerinde duygusal kaçınma ve suçluluk döngüsünü sürdürmesine neden olur. Behlül, içsel çatışmasını çözmek yerine duygusal olarak sistemden kaçma eğilimi gösterir. Adnan Bey'le yüzleşmek yerine kaçmayı, Bihter'le bağ kurmak yerine mesafe koymayı seçer. Ancak bu kopma, gerçek bir ayrışmayı getirmez; aksine içsel gerginliğini derinleştirir.

Firdevs Karakterinin Analizi

Firdevs Hanım, dışarıdan bakıldığında güçlü, kontrolcü ve karizmatik bir figür olarak görünür. Ancak bu kontrol ihtiyacı, yoğun bir duygusal kaygı ve reddedilme korkusunun savunmasıdır. Firdevs, ilişkilerinde bağımsız bir birey gibi davranır; fakat duygusal düzeyde çevresindeki insanların onayına ve ilgisine yüksek derecede bağımlıdır. Bu durum, benlik farklılaşmasının düşüklüğünü ve duygusal füzyonun varlığını gösterir.

Firdevs'in kızlarıyla, özellikle de Bihter'le kurduğu ilişki bu örüntüyü açıkça yansıtır. Bihter'in yaşamına sürekli müdahale eder, onun ilişkilerine yön vermeye çalışır. Kızlarının kendi yolunu çizmesi, Firdevs için bir kayıp hissi yaratır; bu nedenle aralarındaki bağı yeniden kurmak için manipülatif yollar dener. Firdevs Hanım'ın davranış örüntüleri önceki kuşaklardan taşınan duygusal temaların bir devamıdır. Sevginin koşullu olduğu, statü ve görünüşün değeri belirlediği bir aile sisteminde yetişmiş olabileceği varsayılabilir. Bu nedenle, kendi değeri başkalarının hayranlığı ve ilgisiyle ölçülür hale gelmiştir. Bu aktarım, kızlarına da yansır; Bihter ve Peyker, sevgi ve değer algılarını annelerinin koşullu sevgi anlayışı üzerinden şekillendirir.

Firdevs Hanım'ın aile sistemi içinde sıkça başvurduğu bir diğer mekanizma, üçgenleşmedir. Kızları arasındaki rekabeti canlı tutarak duygusal dengeyi korumaya çalışır. Bu sayede sistem içindeki kaygıyı kendi üzerinden başka ilişkilere aktarır. Özellikle Bihter'in Adnan Bey ile evliliği sürecinde, hem onaylayan hem de rekabet eden bir pozisyonda yer alması, bu üçgenleşmenin bir göstergesidir. Böylece ailedeki gerginliği dışsallaştırarak kendi duygusal yükünü hafifletir. (Erkan, Z., & Afşin, B.,2023)

Duygusal olarak, Firdevs Hanım aile sisteminin merkezinde yer alır. Diğer karakterlerin ilişkilerinde ve kararlarında doğrudan veya dolaylı biçimde etkilidir. Firdevs, ailedeki gerginliği yönetme biçimiyle sistemi kontrol eder; ancak bu kontrol sürdürülemez bir duygusal yük yaratır.

Nihal Karakterinin Analizi

Bowen Aile Sistemleri Kuramı, bireyin psikolojik işlevselliğini içinde bulunduğu aile sistemi bağlamında ele alır. Bu kurama göre birey, aile üyeleri arasındaki duygusal etkileşimlerin ve kuşaklar arası aktarımın bir ürünüdür. Nihal karakteri, aile içi kaygının taşıyıcısı konumundadır ve ailesindeki çözülmemiş duygusal süreçlerin yansımalarını yoğun biçimde sergiler.

Bowen'a göre duygusal ayrışma, bireyin kendi duygusal tepkilerini fark edebilme ve bunları ailesinin duygusal süreçlerinden bağımsız biçimde yönetebilme kapasitesidir. (Bowen, 1978) Nihal'in babası Adnan Bey'e olan aşırı bağımlılığı, duygusal ayrışmanın zayıf olduğunu göstermektedir. Annesinin ölümünden sonra tüm duygusal yatırımını babasına yönlendirmiştir.

Bowen'a göre üçgenleşme, iki kişi arasındaki gerginliğin üçüncü bir kişi üzerinden dolaylı biçimde ifade edilmesidir. (Bowen, 1976) Nihal, Adnan Bey ve Bihter arasındaki üçgende önemli bir denge unsurudur. Adnan Bey ile Bihter arasındaki çatışmalar arttıkça, Nihal'in duygusal ve fiziksel hassasiyetleri belirginleşmiştir. Nihal'in sık sık rahatsızlanması veya bayılması, aile sistemindeki gerilimin onun bedeni üzerinden dışavurulması olarak yorumlanabilir. Bu durum, sistemin homeostatik dengesini sürdürmek için Nihal'in semptomatik bir rol üstlendiğini göstermektedir.

Kurama göre ebeveynler, çözülmemiş kaygılarını ve duygusal yüklerini çocuklarına aktarabilirler. Adnan Bey'in geçmiş kayıpları ve suçluluk duyguları, Nihal'e yansıtılmıştır. Nihal, babasının korunması gereken kızı olarak idealize edilir; bu durum onun bireyselleşmesini engelleyen bir rol kısıtlaması yaratır. Böylece Nihal, babasının duygusal kırılganlıklarının ve geçmiş travmalarının taşıyıcısı haline gelmiştir.

Psikoanalitik Aile Danışmanlığı Kuramı ile Aşk-ı Memnu Dizisinin Analizi

Benliğin Farklılaşması

Bowen’a göre sağlıklı aile sistemlerinde birey, hem duygularını hem de düşüncelerini birbirinden ayırabilme ve kendi benliğini diğerlerinden bağımsız biçimde sürdürebilme kapasitesine sahiptir. (Bowen, 1978) Ancak Aşk-ı Memnu dizisinde, karakterlerin büyük bir kısmında düşük düzeyde benlik farklılaşması görülür.

Bihter karakteri, annesi Firdevs Hanım’ın değer sistemlerinden ve duygusal kalıplarından ayıramamış bir birey örneğidir. Annesinin statüye, güç ve çekiciliğe verdiği önemi içselleştirerek kendi kimliğini bu temeller üzerine inşa etmiştir. Bu durum, Bihter’in kendi içsel ihtiyaçlarından ziyade dışsal onay arayışına yönelmesine yol açar. Adnan Bey de benzer şekilde geçmiş kayıplarının ve suçluluk duygularının etkisinde kalmış; duygusal farklılaşma yerine aşırı uyum ve bastırma mekanizmalarıyla düzen sağlamaya çalışmıştır. Nihal ise düşük ayrışma düzeyinin en belirgin örneklerinden biridir. Babasına duygusal olarak aşırı bağlıdır ve kendi kimliğini onun duygusal varlığı üzerinden tanımlamaktadır.

Bu örüntü, aile sisteminin genelinde düşük benlik farklılaşması seviyesinin kuşaklar boyunca sürdüğünü göstermektedir. Bihter’in annesi Firdevs Hanım’dan aldığı bu düşük ayrışma düzeyi, Bihter’in ilişkilerinde de yeniden üretilmiş, bu durum dizinin trajik sonuna zemin hazırlamıştır.

Üçgenleşme

Bowen’a göre, iki kişi arasındaki duygusal gerginlik arttığında sistem bu gerginliği azaltmak için üçüncü bir kişiyi sürece dahil eder. (Bowen, 1976) Aşk-ı Memnu dizisi bu anlamda bir üçgenler ağı üzerine kuruludur.

En belirgin üçgen, Bihter–Adnan–Behlül ilişkisinde görülür. Bihter, Adnan Bey ile evliliğinde hissettiği duygusal boşluğu Behlül üzerinden doldurmaya çalışmış; bu durum, bastırılmış gerilimlerin farklı bir kanaldan dışavurumuna neden olmuştur. Aynı şekilde Adnan–Bihter–Nihal üçgeni de dikkat çekicidir. Adnan Bey, eşine yönelmediği duygusal enerjiyi kızı üzerinden ifade etmiş, Nihal’in duygusal ve fiziksel hassasiyetleri bu üçgenin sonucunda belirginleşmiştir.

Firdevs Hanım da sistemin dışında kalmamak adına sık sık bu üçgenlerin içine dahil olur; Bihter ile Adnan arasındaki ilişkiye müdahale eder, Behlül’ü manipüle eder. Böylece, ailedeki kaygı düzeyi yüksek kaldıkça üçgenleşme mekanizması artmış, her birey kendi duygusal yükünü dolaylı biçimde ifade etmeye yönelmiştir.

Aile Yansıtma Süreci

Aile yansıtma süreci, ebeveynlerin kendi çözülmemiş duygusal çatışmalarını çocuklarına aktarmaları olarak tanımlanır. (Brown, 1999). Aşk-ı Memnu dizisinde bu süreç özellikle Firdevs–Bihter ilişkisi üzerinden gözlemlenmektedir. Firdevs Hanım, kendi gençliğinde yaşadığı kayıplar ve reddedilme deneyimlerinin telafisini Bihter üzerinden gerçekleştirmeye çalışır. Kızının hem kendisinden daha iyi bir eş bulmasını hem de kendisine benzeyen güçlü bir kadın olmasını ister. Bu ikili beklenti, Bihter’in kimlik karmaşasını derinleştirir.

Benzer biçimde, Adnan Bey de kendi geçmişindeki yalnızlık duygusunu Nihal üzerinden yansıtır. Onun kırılğan, korunması gereken bir çocuk olarak kalması, Adnan’ın “iyi baba” imajını korumasına olanak tanır. Böylece, aile içi duygusal yükler kuşaktan kuşağa aktarılırken, her birey sistemin dengesini korumak adına belirli roller üstlenir.

Kuşaklar Arası Aktarım

Kuşaklar arası aktarım, ailedeki duygusal örüntülerin, baş etme biçimlerinin ve ilişki kalıplarının nesiller boyunca yinelenmesidir. Aşk-ı Memnu dizisinde bu aktarım, özellikle kadın kuşakları üzerinden sürmektedir. Firdevs Hanım’dan Bihter’e aktarılan “değerli olmanın güzellik ve statüyle ilişkilendirilmesi” teması, Bihter’in Behlül ile ilişkisinde de tekrar eder. Bu aktarım süreci, bireysel tercihlerden çok sistemsel bir devamlılığın sonucudur.

Ailede duygusal ayrışma yeterince gelişmediği için, her kuşak bir öncekinin duygusal kalıplarını yeniden üretmektedir. Bu nedenle Bihter’in trajedisi yalnızca bireysel bir yasak aşk öyküsü değil; çözülmemiş kuşaklar arası duygusal yüklerin kaçınılmaz bir yansıması olarak okunabilir.

Genogram Perspektifi

Bowen terapisi, aile içi dinamikleri görselleştirmek için genogram kullanır. Aşk-ı Memnu dizisine genogram perspektifinden bakıldığında, üç kuşağın duygusal bağları arasındaki benzerlikler dikkat çekicidir. Firdevs Hanım’ın geçmişinde güç, kontrol ve itibar odaklı bir yaşam biçimi; Bihter’in evlilik seçiminde ve duygusal ihtiyaçlarını bastırma biçiminde tekrar eder. Nihal ise, bu aktarım zincirinin bir sonraki halkası olarak, duygusal bağımlılık ve bastırılmış öfke örüntüsünü sürdürmektedir.

Genogram, bu aile sisteminde kadın kuşaklarının düşük farklılaşma düzeyine ve erkek figürlerin duygusal mesafesine işaret eder. Böylece dizinin dramatik yapısı, bireysel çatışmalardan ziyade, sistemin kuşaklar arası duygusal devamlılığı üzerinden şekillenmiştir.

SONUÇ

Aşk-ı Memnu dizisi, psikoanalitik aile danışmanlığının temel kavramları açısından değerlendirildiğinde, yüksek kaygı düzeyine sahip, düşük benlik farklılaşması gösteren ve çok sayıda üçgenleşme içeren bir aile sistemini temsil etmektedir. Duygusal yüklerin kuşaklar arası aktarımı, bireylerin kimlik gelişimini engellemiş; özellikle kadın karakterlerde bağımlı ilişkiler, suçluluk ve bastırılmış öfke biçiminde kendini göstermiştir. Bu bağlamda dizi, bireysel patolojiden çok, aile sisteminin duygusal dengesizliğini ve aktarılan çatışmaların nasıl bir trajediye dönüştüğünü çarpıcı biçimde ortaya koymaktadır.

KAYNAKÇA

- Acar, T., & Voltan Acar, N. (2013). Babam ve Oğlum Filmi'nin çok kuşaklı/kuşaklararası aile terapisinin temel kavramları açısından değerlendirilmesi. *Kuram ve Uygulamada Eğitim Bilimleri*, 13(1), 37-53.
- Bozdağ, Y. (2018). Film analizi yöntemi ile aile terapileri: Gilbert'in hayalleri. *Yaşam Becerileri Psikoloji Dergisi*, 2(3), 87-95.
- Bostancıoğlu, B., & Kahraman, M. E. (2017). Sanat terapisi yönteminin ve tekniklerinin sağlık-iyileştirme gücü üzerindeki etkisi. *Beykoz Akademi Dergisi*, 5(2), 150-162.
- Bowen, M. (1976). Theory in the practice of psychotherapy. In P. J. Geurin Jr. (Ed.), *Family therapy: Theory and practice*. New York: Gardner Press.
- Bowen, M. (1978). *Family Therapy in Clinical Practice*. New York: Jason Aronson.
- Brown, J. (1999). Bowen family systems theory and practice: Illustration and critique. *A.N.Z.J. Fam. Ther.*, 20(2), 94-103.
- Çağ, P., & Voltan Acar, N. (2015). A view of the symbolic experiential family therapy of Carl Whitaker through movie analysis. *Educational Sciences: Theory and Practice*, 15(3), 575-586.
- David, J. R. (1979). The theology of Murray Bowen or the marital triangle. *Journal of Psychology and Theology*, 7(4), 259-262.
- Erkan, Z., & Afşin, B. (2023). Bowen'in Aile Sistemleri Teorisi'nde 'Üçgenleşme'. *Sosyal Bilimlerde Aktüel Araştırmalar: Etkiler-Sonuçlar*, 2, 106-120.
- Kerr, M. E. (1988). Chronic anxiety and defining a self. *Atlantic Monthly*, 9, 35-58.
- Mert, A., & Soyer, B. (2014). "Kevin Hakkında Konuşmalıyız" filminin Bowlby'nin çocukluk dönemi bağlanma stilleri ve Minuchin'in yapısal aile sistemleri yaklaşımı temel kavramları kullanılarak değerlendirilmesi. *OPUS Uluslararası Toplum Araştırmaları Dergisi*, 4(7), 100-115.
- Nadir, U. (2013). Aile danışmanlığı eğitiminde popüler filmlerin kullanımı ve yapısal aile terapisi kuramı ile Dalgaların Prensi filminin analizi. *Toplum ve Sosyal Hizmet*, 24(1), 129-143.
- Nazlı, S. (2022). Çok kültürlü aile psikolojik danışması bağlamında sistemik kuramların değerlendirilmesi: Vavien filmi analizi. *Aile Psikolojik Danışmanlığı Dergisi*, 5(2), 1-34.
- Özabacı, N., & Erkan, Z. (2017). Aile danışmanlığı kuram ve uygulamalara genel bir bakış. *Pegem Atıf İndeksi*, 1-150.
- Titelman, P. (2014). *Emotional cutoff: Bowen family systems theory perspectives*. Routledge.
- Tümlü, G. Ü., & Acar, N. V. (2014). "İssız Adam" filminin gerçeklik terapisine dayalı incelenmesi. *İnsan & İnsan*, 2(1), 62-73.
- Tura, G., & Gül, B. (2020). Yapısal aile sistemleri yaklaşımı açısından Türk sinemasında aile filmleri: Münir Özkul ve Adile Naşit filmleri. *Anemon Muş Alparslan Üniversitesi Sosyal Bilimler Dergisi*, 8(1), 213-221.
- Yıldırım, A., & Şimşek, H. (2011). *Sosyal Bilimlerde Nitel Araştırma Yöntemleri*. Ankara: Seçkin Yayınları